

دانشگاه شهید چمران اهواز
دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی
پایان نامه کارشناسی ارشد تربیت بدنی
گروه مدیریت و برنامه ریزی ورزشی

عنوان:

تأثیر زیرساخت های ورزشی و ویژگی های دموگرافی بر میزان مشارکت
ورزشی شهروندان اهوازی با استفاده از مدل های چند سطحی (HLM)
و سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS)

استاد راهنما:

دکتر عبدالرحمن مهدی پور

اساتید مشاور:

دکتر طاهره ازمشا

علی عبدالخانی

نگارنده:

عبدالحسین ابراهیمی

تقدیم به:

پدر و مادر عزیز و مهربانم

آنانکه بدون هیچ چشمداشتی رنج و مشقت زندگی را به جان خریدند تا فرزندانشان آسوده باشند.
آن دو فرشته‌ی بی ادعا که تقدیم این پژوهش ناچیز در قبال فدکاری، از خود گذشته‌ی و انسانیتشان
تنهاگری است برای اثبات شرمندگی

همسر عزیزم

که با تمام مشکلات و کسودها لحظه‌ای تنهایی نگذاشت
و مهربانی و بهرایش در انجام این مهم امیدبخش لحظه‌های مستقیم بود

و مبین عزیزم که روز تولدش مصادف شد با روز قبولی مقطع ارشدم

تامی اعضاء خانواده ام

که بودن دکترشان بایه‌ی دلگرمی و افتخار است

تقدیر و شکر

با استعانت از درگاه خداوند

مراتب سپاس و شکر خود را به استاد راهنمای عزیزم "جناب آقای دکتر عبدالرحمن مهدی پور" ابراز می‌دارم. از اساتید مشاور عزیزم "سرکار خانم دکتر طاهره ازما" و "جناب آقای علی عبدالمحیی" نیز به سبب بکفاری و همراهی‌شان شکر و قدردانی می‌نمایم. از اساتید بزرگوار "سرکار خانم دکتر پروانه شفیق‌نیا" و "سرکار خانم دکتر صدیقه حیدری نژاد" که زحمت داوری این پایان‌نامه را بر عهده داشتند نیز کمال شکر را دارم. از استاد ارجمند "جناب آقای دکتر محسن قمبرزاده" که به عنوان ناظر قبول زحمت نمودند بی‌نیابت سپاسگزارم. همچنین مراتب قدردانی و سپاس خود از همسر مهربانم، فرزند عزیزم مبین، برادران عزیزم دکتر حمید ابراهیمی، دکتر مهدی ابراهیمی، دکتر حسین ابراهیمی، عباس و محمد ابراهیمی و خواهرهای عزیزم خانم دکتر طیبیه ابراهیمی و طاهره ابراهیمی و دوستان خوبم به خصوص سجاد غلامی عزیز که در انجام این پژوهش همراهی و بکفاری نمودند شکر و قدردانی می‌نمایم.

وسپاس از:

همدی دوستان آقایان محسن قاسمی، شهریار دهقانی و بهکلاسی‌ها، هم‌اتاقی‌ها و بکارانم

چکیده

شماره دانشجویی: ۹۱۱۱۳۰۱	نام: عبدالحسین	نام خانوادگی: ابراهیمی
<p>عنوان پایان نامه: تأثیر زیرساخت‌های ورزشی و ویژگی‌های دموگرافی بر میزان مشارکت ورزشی شهروندان اهوازی با استفاده از مدل‌های چند سطحی (HLM) و سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS)</p>		
<p>استاد راهنما: دکتر عبدالرحمن مهدی‌پور</p>		
<p>اساتید مشاور: سرکار خانم طاهره ازمشا و آقای علی عبدالخانی</p>		
<p>درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد</p>	<p>رشته: تربیت بدنی و علوم ورزشی</p>	<p>گرایش: مدیریت و برنامه‌ریزی ورزشی</p>
<p>دانشگاه: شهید چمران اهواز</p>	<p>دانشکده: تربیت بدنی و علوم ورزشی</p>	<p>گروه: مدیریت و برنامه‌ریزی ورزشی</p>
<p>تاریخ فارغ‌التحصیلی: ۱۳۹۳/۶/۳۰</p>		<p>تعداد صفحه: ۱۷۷</p>
<p>کلید واژه‌ها: زیرساخت‌های ورزشی، ویژگی‌های دموگرافی، مشارکت ورزشی، مکان‌یابی، جی آی اس، مدل‌های چندسطحی</p>		
<p>بدون شک ورزش مهم‌ترین عامل در کسب سلامتی افراد می‌باشد، لذا توجه و بررسی عوامل اثرگذار بر مشارکت ورزشی و اطلاع از مکان‌یابی مناسب این اماکن و دسترسی آسان به آنها بسیار حائز اهمیت است. هدف از تحقیق حاضر، تأثیر زیرساخت‌های ورزشی و ویژگی‌های دموگرافی بر میزان مشارکت ورزشی شهروندان اهوازی با استفاده از GIS و مدل HLM می‌باشد.</p> <p>این تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی می‌باشد. جامعه‌ی آماری اول کلیه‌ی سالن‌های ورزشی چند منظوره، استخرها و زمین‌های چمن که متعلق به اداره‌ی ورزش و جوانان شهر اهواز و سایر ادارات دولتی بود که تعداد آن $N=99$ مورد بوده و جامعه آماری دوم، تمامی افرادی که از این اماکن ورزشی استفاده می‌نمایند، که $N=66135$ نفر بود. نمونه‌ی آماری جامعه اول با استفاده از روش سرشماری، کل جامعه $n=99$ به عنوان نمونه آماری جامعه اول در نظر گرفته شد. نمونه آماری جامعه دوم با بهره‌گیری از جدول مورگان تعداد $n=384$ نفر انتخاب شدند. اولین ابزار جمع آوری داده‌ها، پرسشنامه محقق ساخته بود و در سه بخش ویژگی‌های دموگرافی افراد، معیارها و استانداردهای اماکن ورزشی و مشارکت ورزشی ($\alpha = 0/87$) تنظیم گردید. جهت بررسی و تحلیل مکانی و مکان‌یابی بهینه فضاهای ورزشی، ابزار مورد نیاز جهت گردآوری داده‌ها در این قسمت استفاده از منابع آماری، کتابخانه‌ای، قشه‌های طرح تفصیلی و نقشه‌های بازنگری طرح تفصیلی شهر اهواز و دستگاه GPS جهت ثبت موقعیت جغرافیایی (طول و عرض جغرافیایی) این اماکن استفاده گردید. برای تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و آمار استنباطی مدل رگرسیونی با ضرایب تصادفی، مدل تحلیل واریانس یک‌طرفه با اثرات تصادفی و آزمون معنی‌داری مدل رگرسیون در نرم افزار HLM6 استفاده شد. همچنین اطلاعات بدست آمده از موقعیت جغرافیایی اماکن و سایر کاربری‌ها، در محیط نرم افزار Arc-GIS تحلیل و بررسی شد.</p> <p>نتایج نشان داد در سطح خرد مربوط به زیرساخت‌های ورزشی، مؤلفه‌های اطلاع‌رسانی و سرویس‌دهی، بهداشت و نگهداری، طراحی پارکینگ، زیبایی‌شناختی، ایمنی، نظارت و کنترل، همجواری و مکان‌یابی و دسترسی به مکان‌های ورزشی بر مشارکت ورزشی افراد اثرگذار هستند. در مؤلفه‌های فردی سطح خرد نیز به ترتیب درآمد افراد و سطح تحصیلات و در سطح کلان استخرها و سالن‌های چند منظوره ورزشی بر مشارکت ورزشی افراد تأثیر بیشتری می‌گذارند. مشخص گردید که سطح خرد بیش‌تر از سطح کلان بر مشارکت ورزشی افراد اثرگذار است. نتایج نشان داد که توزیع مکانی اماکن ورزشی شهر اهواز نسبت به تعداد جمعیت در سطح مناطق پراکنش مناسبی ندارند. همچنین سرانه ورزشی شهر اهواز (۴۲ سانتیمترمربع) کمتر از سرانه ورزشی استاندارد است. بیشتر اماکن ورزشی شهر اهواز نسبت به کاربری‌های صنعتی، بهداشتی درمانی، رودخانه و شبکه برق فشار قوی دارای مکان‌گزینی مناسب، نسبت به کاربری مراکز آموزشی دارای موقعیت نسبتاً مناسب و نسبت به پارک‌ها مکان‌گزینی نامناسبی دارند. به طور کلی در سطح کلان با افزایش زیرساخت‌های ورزشی و در سطح خرد با بهبود سطح تحصیلات و درآمد افراد، مشارکت ورزشی آنان نیز افزایش پیدا خواهد کرد.</p>		

فہرست مطالب

فصل اول : مقدمه و معرفی تحقیق

مقدمه	۲
بیان مسأله	۵
ضرورت و اهمیت تحقیق	۹
اهداف تحقیق	۱۱
هدف کلی	۱۱
اهداف اختصاصی	۱۱
فرضیه‌های تحقیق	۱۱
پیش فرض‌های تحقیق	۱۲
محدودیت‌های قابل کنترل	۱۳
محدودیت‌های غیر قابل کنترل	۱۳
تعریف عملیاتی و مفهومی متغیرهای تحقیق	۱۳

فصل دوم : ادبیات و پیشینه تحقیق

ادبیات تحقیق	۱۹
مقدمه	۱۹
اماکن ورزشی و تقسیم بندی کلی اماکن	۲۱
مکان ورزشی	۲۱
زورخانه	۲۲
زمین ورزشی	۲۲
میدان یا صحنه مسابقه	۲۲
سالن ورزشی	۲۲
استخر ورزشی	۲۲

فهرست مطالب

۲۳	باشگاه ورزشی
۲۳	کانون ورزشی
۲۳	استادیوم ورزشی
۲۳	پیست ورزشی
۲۴	ورزشگاه
۲۴	مجموعه‌ی ورزشی
۲۴	انواع فضاهای ورزشی از نظر بهره‌برداری
۲۵	توزیع علمی مراکز ورزشی
۲۵	مشخصات انواع زمین‌های ورزشی
۲۶	فرایند ساخت اماکن و مجموعه‌های ورزشی
۲۶	نیازسنجی
۲۷	مطالعات زمین‌شناسی
۲۸	مدیریت خطر
۲۸	بررسی زمین
۲۸	باستان‌شناسی
۲۹	سنجش از دور و آزمون‌های مربوط به ژئوفیزیک
۲۹	مکانیک و دینامیک خاک
۳۰	بررسی آب‌های زیرزمینی
۳۰	تجزیه و تحلیل‌های جمعیت‌شناسی
۳۱	مطالعات امکان‌سنجی
۳۲	فرایند طرح ریزی تأسیسات
۳۴	فرایند مطالعه‌ی امکان‌سنجی
۳۴	طرح کلی اجزاء ویژه اماکن
۳۵	مکان‌یابی

شرایط موجود	۳۵
مکان‌یابی منطقی	۳۶
معیارهای مکان‌یابی زمین‌های ورزشی در شهر	۳۸
دسترسی	۳۸
آسایش	۳۸
همجواری	۳۸
دسترسی (مناسب سازی)	۳۹
مناسب سازی	۳۹
دستیابی	۳۹
دسترسی آسان	۳۹
تعریف مناسب سازی (فضا یا ساختمان قابل دسترس)	۴۱
طراحی و مناسب سازی	۴۲
ارگونومی یا مهندسی عوامل انسانی	۴۳
آنتروپومتری	۴۳
ایمنی	۴۴
ایمنی در اماکن، تأسیسات و تجهیزات ورزشی	۴۵
ایمنی در فضاهای ورزشی	۴۵
سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS)	۴۷
GIS و اهمیت آن در مدیریت شهری	۴۹
کاربرد سیستم اطلاعات جغرافیایی در مطالعات اماکن ورزشی	۵۰
عناصر اصلی تشکیل دهنده سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی	۵۰
تحلیل سلسله مراتب	۵۰
مدل‌های چند سطحی	۵۱
نظریه انسان و محیط	۵۱

فهرست مطالب

۵۲	جنسیت
۵۲	سن
۵۲	تحصیلات / پایگاه شغلی
۵۳	درآمد
۵۳	وضعیت سکونت
۵۳	تحقیقات انجام شده در رابطه با موضوع تحقیق
۵۱	تحقیقات داخلی
۵۸	پژوهش های خارجی
۶۲	خلاصه ای از پژوهش های داخلی و خارجی صورت گرفته

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

۶۴	مقدمه
۶۴	روش شناسی پژوهش در قلمرو تحقیق
۶۴	جامعه آماری
۶۵	نمونه آماری
۶۵	متغیرهای تحقیق
۶۶	ابزار اندازه گیری
۶۶	روایی
۶۶	روایی صوری و محتوایی پرسشنامه
۶۷	روایی سازه
۶۷	پایایی
۶۷	نحوه جمع آوری اطلاعات
۶۷	الف) نحوه جمع آوری داده های پرسشنامه
۶۷	ب) نحوه جمع آوری اطلاعات مکانی

۶۸.....	روش‌شناسی پژوهش.....
۷۰.....	روش فرآیند تحلیلی سلسله‌مراتبی (AHP).....
فصل چهارم: یافته‌های تحقیق	
۷۴.....	مقدمه.....
۷۴.....	بررسی و شناخت وضع موجود فضاهای ورزشی شهر اهواز.....
۷۴.....	آمار توصیفی.....
۷۵.....	توزیع پاسخگویان بر حسب منطقه محل سکونت.....
۷۶.....	توزیع پاسخگویان از نظر جنس.....
۷۶.....	توزیع پاسخگویان بر حسب گروه سنی.....
۷۷.....	توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت ازدواج.....
۷۸.....	توزیع پاسخگویان بر حسب سطح تحصیلات.....
۷۹.....	توزیع پاسخگویان بر حسب سطح تحصیلات پدر.....
۸۰.....	توزیع پاسخگویان بر حسب سطح تحصیلات مادر.....
۸۱.....	توزیع پاسخگویان بر حسب نوع شغل.....
۸۲.....	توزیع پاسخگویان بر حسب میزان درآمد.....
۸۳.....	توزیع پاسخگویان بر حسب نوع انگیزه برای پرداختن به ورزش.....
۸۴.....	توزیع پاسخگویان بر حسب نوع ورزش یا فعالیت بدنی.....
۸۵.....	توزیع پاسخگویان بر حسب ساعت فعالیت ورزشی در هفته.....
۸۶.....	تحلیل داده‌های تحقیق.....
۸۶.....	آزمون فرضیه‌های تحقیق.....
۹۳.....	اثرگذاری متغیرهای سطح کلان بر متغیر وابسته یعنی میزان مشارکت ورزشی افراد.....
۹۸.....	تجزیه و تحلیل وضعیت مکانی و مکان‌یابی بهینه فضاهای ورزشی.....
۹۹.....	توزیع مکان‌های ورزشی شهر اهواز در سطح مناطق.....

۱۰۱	.....	عمر سازه
۱۰۲	.....	شاخص های برنامه ریزی
۱۰۲	.....	تراکم جمعیتی
۱۰۳	.....	شاخص های برنامه ریزی شهری
۱۰۳	.....	کاربری آموزشی
۱۰۷	.....	کاربری بهداشتی - درمانی
۱۱۰	.....	کاربری های صنعتی
۱۱۳	.....	کاربری رودخانه
۱۱۶	.....	پارک ها و فضای باز شهری
۱۱۹	.....	شبکه برق فشارقوی
۱۲۲	.....	مراحل روش فرآیند تحلیلی سلسله مراتبی

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱۳۲	.....	مقدمه
۱۳۲	.....	خلاصه تحقیق
۱۳۵	.....	یافته های تحقیق
۱۴۰	.....	بحث و نتیجه گیری
۱۵۳	.....	نتیجه گیری کلی
۱۵۵	.....	پیشنهاد های مبتنی بر یافته های تحقیق
۱۵۶	.....	پیشنهاد هایی برای پژوهش های آینده

منابع و مأخذ

۱۵۸	.....	منابع فارسی
۱۶۶	.....	منابع لاتین

فهرست جداول

- جدول ۳-۱: مقادیر عددی ارجحیت‌ها در مقایسات زوجی ۷۱
- جدول ۴-۱: توزیع پاسخگویان بر حسب منطقه محل سکونت ۷۵
- جدول ۴-۲: توزیع پاسخگویان از نظر جنس ۷۶
- نمودار ۴-۳: توزیع پاسخگویان بر حسب گروه سنی ۷۶
- جدول ۴-۴: توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت ازدواج ۷۷
- جدول ۴-۵: توزیع پاسخگویان بر حسب سطح تحصیلات ۷۸
- جدول ۴-۶: توزیع پاسخگویان بر حسب سطح تحصیلات پدر ۷۹
- جدول ۴-۷: توزیع پاسخگویان بر حسب سطح تحصیلات مادر ۸۰
- جدول ۴-۸: توزیع پاسخگویان بر حسب نوع شغل ۸۱
- جدول ۴-۹: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان درآمد ۸۲
- جدول ۴-۱۰: توزیع پاسخگویان بر حسب نوع انگیزه برای پرداختن به ورزش ۸۳
- جدول ۴-۱۱: توزیع پاسخگویان بر حسب نوع ورزش یا فعالیت بدنی ۸۴
- جدول ۴-۱۲: توزیع پاسخگویان بر حسب ساعت فعالیت ورزشی در هفته ۸۵
- جدول ۴-۱۳: نتایج آزمون فرضیه اول ۸۶
- جدول ۴-۱۴: نتایج آزمون فرضیه دوم ۸۷
- جدول ۴-۱۵: نتایج آزمون فرضیه سوم ۸۷
- جدول ۴-۱۶: نتایج آزمون فرضیه چهارم ۸۸
- جدول ۴-۱۷: نتایج آزمون فرضیه پنجم ۸۹
- جدول ۴-۱۸: نتایج آزمون فرضیه ششم ۸۹
- جدول ۴-۱۹: نتایج آزمون فرضیه هفتم ۹۰
- جدول ۴-۲۱: نتایج آزمون سطح تحصیلات فرد و مشارکت ورزشی افراد ۹۱
- جدول ۴-۲۲: نتایج آزمون رابطه سطح تحصیلات پدر و مشارکت ورزشی افراد ۹۱

- جدول ۲۳-۴: نتایج آزمون رابطه سطح تحصیلات مادر و مشارکت ورزشی افراد..... ۹۲
- جدول ۲۴-۴: نتایج آزمون رابطه درآمد افراد و مشارکت ورزشی آنان..... ۹۲
- جدول ۲۵-۴: نتایج آزمون رابطه سطح تحصیلات فرد و پدر و مادر آنان و درآمد افراد با مشارکت ورزشی آنان با اعمال کنترل آماری..... ۹۳
- جدول ۲۶-۴: اثر ثابت مدل تحلیل واریانس یکطرفه..... ۹۴
- جدول ۲۷-۴: اثر تصادفی مدل تحلیل واریانس یکطرفه..... ۹۴
- جدول ۲۸-۴: اثر تعداد چمن‌های ورزشی بر میزان مشارکت ورزشی افراد مورد بررسی..... ۹۵
- جدول ۲۹-۴: اثر تعداد استخرهای ورزشی بر میزان مشارکت ورزشی افراد مورد بررسی..... ۹۵
- جدول ۳۰-۴: اثر تعداد سالن‌های ورزشی بر میزان مشارکت ورزشی افراد مورد بررسی..... ۹۶
- جدول ۳۱-۴: اثرات متغیرهای سطح کلان بر مشارکت ورزشی افراد با کنترل سایر متغیرها..... ۹۶
- جدول ۳۲-۴: اثرات تصادفی متغیرهای سطح کلان بر مشارکت ورزشی افراد..... ۹۷
- جدول ۳۳-۴: نتایج آزمون اثرپذیری شیب‌های متغیرهای سطح خرد از متغیرهای سطح کلان... ۹۸
- جدول شماره ۳۴-۴: پراکنش مکان‌های ورزشی در سطح مناطق شهر اهواز..... ۹۹
- جدول ۳۵-۴: رابطه میان عمر سازه و میزان آسیب‌پذیری لرزه‌ای..... ۱۰۱
- جدول ۳۶-۴: عمر سازه‌ای مکان‌های ورزشی شهر اهواز..... ۱۰۱
- جدول ۳۷-۴: وضعیت مناطق شهر اهواز از لحاظ سرانه فضای ورزشی..... ۱۰۲
- جدول ۳۸-۴: سازگاری مکان‌های ورزشی شهر اهواز با مراکز آموزشی..... ۱۰۴
- جدول ۳۹-۴: سازگاری مکان‌های ورزشی شهر اهواز با مراکز بهداشتی- درمانی..... ۱۰۷
- جدول ۴۰-۴: سازگاری مکان‌های ورزشی شهر اهواز با صنایع..... ۱۱۰
- جدول ۴۱-۴: سازگاری مکان‌های ورزشی شهر اهواز با رودخانه..... ۱۱۳
- جدول ۴۲-۴: سازگاری مکان‌های ورزشی شهر اهواز با پارک‌ها..... ۱۱۶
- جدول ۴۳-۴: سازگاری مکان‌های ورزشی شهر اهواز با شبکه برق فشارقوی..... ۱۱۸
- جدول ۴۴-۴: ماتریس مقایسات زوجی لایه‌ها..... ۱۲۳
- جدول ۴۵-۴: ماتریس مقایسات زوجی مراکز آموزشی بر حسب فاصله..... ۱۲۳

فهرست مطالب

- جدول ۴-۴۶: محاسبه بردار پایداری و بردار مجموع وزنی مراکز آموزشی بر حسب فاصله ... ۱۲۳
- جدول ۴-۴۷: ماتریس مقایسات زوجی مراکز بهداشتی درمانی بر حسب فاصله..... ۱۲۴
- جدول ۴-۴۸: محاسبه بردار پایداری مراکز بهداشتی درمانی بر حسب فاصله ۱۲۴
- جدول ۴-۴۹: ماتریس مقایسات زوجی مراکز صنعتی بر حسب فاصله..... ۱۲۴
- جدول ۴-۵۰: محاسبه بردار پایداری و بردار مجموع وزنی مراکز صنعتی بر حسب فاصله ... ۱۲۴
- جدول ۴-۵۱: ماتریس مقایسات زوجی پارک‌ها بر حسب فاصله..... ۱۲۵
- جدول ۴-۵۲: محاسبه بردار پایداری و بردار مجموع وزنی پارک‌ها بر حسب فاصله ۱۲۵
- جدول ۴-۵۳: ماتریس مقایسات زوجی رودخانه بر حسب فاصله..... ۱۲۵
- جدول ۴-۵۴: محاسبه بردار پایداری و بردار مجموع وزنی رودخانه بر حسب فاصله ۱۲۵
- جدول ۴-۵۵: ماتریس مقایسات زوجی شبکه برق فشارقوی بر حسب فاصله..... ۱۲۴
- جدول ۴-۵۶: محاسبه بردار پایداری شبکه برق فشارقوی بر حسب فاصله..... ۱۲۶
- جدول ۴-۵۷: ماتریس مقایسات زوجی مکان‌های ورزشی بر حسب فاصله..... ۱۲۶
- جدول ۴-۵۸: محاسبه بردار پایداری مکان‌های ورزشی بر حسب فاصله..... ۱۲۶
- جدول ۴-۵۹: محاسبه وزن نهائی لایه‌ها..... ۱۲۷

فهرست نمودارها

- نمودار ۱-۴: توزیع پاسخگویان بر حسب منطقه محل سکونت..... ۷۵
- نمودار ۲-۴: توزیع پاسخگویان از نظر جنس..... ۷۶
- نمودار ۳-۴: توزیع پاسخگویان بر حسب گروه سنی..... ۷۶
- نمودار ۴-۴: توزیع پاسخگویان بر حسب وضعیت تأهل..... ۷۷
- نمودار ۵-۴: توزیع پاسخگویان بر حسب سطح تحصیلات..... ۷۸
- نمودار ۶-۴: توزیع پاسخگویان بر حسب سطح تحصیلات پدر..... ۷۹
- جدول ۷-۴: توزیع پاسخگویان بر حسب سطح تحصیلات مادر..... ۸۰
- نمودار ۸-۴: توزیع پاسخگویان بر حسب نوع شغل..... ۸۱

- نمودار ۹-۴: توزیع پاسخگویان بر حسب میزان درآمد..... ۸۲
- نمودار ۱۰-۴: توزیع پاسخگویان بر حسب نوع انگیزه برای پرداختن به ورزش..... ۸۳
- نمودار ۱۱-۴: توزیع پاسخگویان بر حسب نوع ورزش یا فعالیت بدنی..... ۸۴
- نمودار ۱۲-۴: توزیع پاسخگویان بر حسب ساعت فعالیت ورزشی در هفته..... ۸۵

فهرست نقشه‌ها و شکل‌ها

- شکل ۱-۳ مدل پیشنهادی برای بررسی تأثیر سطوح خرد و کلان بر میزان مشارکت ورزشی..... ۶۹
- شکل ۲-۳: الگوریتم جریانی مکان‌یابی فضاهای ورزشی..... ۷۲
- نقشه ۱-۴: موقعیت فضاهای ورزشی شهر اهواز..... ۱۰۰
- نقشه ۲-۴: موقعیت مکان‌های ورزشی شهر اهواز نسبت به مراکز آموزشی..... ۱۰۵
- نقشه ۳-۴: وضعیت همجواری مکان‌های ورزشی شهر اهواز نسبت به مراکز آموزشی..... ۱۰۶
- نقشه ۴-۴: موقعیت مکان‌های ورزشی شهر اهواز نسبت به مراکز بهداشتی درمانی..... ۱۰۸
- نقشه ۵-۴: وضعیت همجواری مکان‌های ورزشی شهر اهواز نسبت به مراکز بهداشتی درمانی..... ۱۰۹
- نقشه ۶-۴: موقعیت مکان‌های ورزشی شهر اهواز نسبت به صنایع..... ۱۱۱
- نقشه ۷-۴: وضعیت همجواری مکان‌های ورزشی شهر اهواز نسبت به صنایع..... ۱۱۲
- نقشه ۸-۴: موقعیت مکان‌های ورزشی شهر اهواز نسبت به رودخانه..... ۱۱۴
- نقشه ۹-۴: وضعیت همجواری مکان‌های ورزشی شهر اهواز نسبت به رودخانه..... ۱۱۵
- نقشه ۱۰-۴: موقعیت مکان‌های ورزشی شهر اهواز نسبت به پارک‌ها..... ۱۱۷
- نقشه ۱۱-۴: وضعیت همجواری مکان‌های ورزشی شهر اهواز نسبت به پارک‌ها..... ۱۱۸
- نقشه ۱۲-۴: موقعیت مکان‌های ورزشی شهر اهواز نسبت به شبکه برق فشارقوی..... ۱۲۰
- نقشه ۱۳-۴: وضعیت همجواری مکان‌های ورزشی شهر اهواز نسبت به شبکه برق فشار قوی..... ۱۲۱
- نقشه ۱۵-۴: نقشه نهائی مکان‌یابی بهینه‌ی فضاهای ورزشی شهر اهواز..... ۱۲۸
- نقشه ۱۶-۴: نقشه نهائی مکان‌یابی بهینه‌ی فضاهای ورزشی شهر اهواز با ظرافت بیشتر..... ۱۳۰

فهرست مطالب

- نقشه ۴-۱۴: موقعیت مکان‌های ورزشی نسبت به مراکز آموزشی ۱۰۰
- نقشه ۴-۱۵: وضعیت همجواری مکان‌های ورزشی شهر خرم‌آباد نسبت به مدارس ۱۰۱
- نقشه ۴-۱۶: موقعیت مکان‌های ورزشی شهر خرم‌آباد نسبت به شیب ۱۰۳
- نقشه ۴-۱۷: نقشه نهائی همجواری کاربری‌های ورزشی با سایر کاربری‌های شهری ۱۱۰
- نقشه ۵-۱: نقشه نهائی همجواری کاربری‌ها ورزشی با سایر کاربری‌های شهری ۱۱۷

فصل اول

مقدمه و معرفی تحقیق

مقدمه

جابجایی، حرکت و تحرک از ویژگی‌های بیشتر موجودات زنده از جمله انسان است. انسان در هر مرحله از زندگی، بر حسب نوع و میزان فعالیت جسمانی نیازهای متفاوتی دارد که باید به آن‌ها پاسخ داده شود. انسان‌ها به عنوان موجوداتی جامعه‌گرا به طور عمده در مجتمع‌های زیستی اعم از روستا یا شهر گرد یکدیگر جمع می‌شوند و زندگی می‌کنند. با ارتقای سطح شهرنشینی، نوع و میزان فعالیت‌های فیزیکی^۱ تغییر یافته و نیاز به فعالیت فیزیکی برای فراهم آوردن امکانات زندگی کمتر شده است. زندگی در کلان‌شهرها^۲، شهروندان را از فعالیت طبیعی به شدت دور می‌کند، در چنین شهرهایی به دلیل مشغله‌ی بیش از حد افراد، نامساعد بودن محیط طبیعی و اجتماعی شهری و آلودگی‌های موجود، شهروندان به اتومبیل، به شدت وابسته شده‌اند و فعالیت‌های اوقات فراغت نیز به نوعی تنظیم شده که با کمترین تحرک و فعالیت بدنی همراه است. بیشترین مرگ و میر در کلان-شهرها بر اثر ایست قلبی است، مشکلی که بر اثر فقر تحرک و فعالیت بدنی ایجاد می‌شود. این نوع مشکلات فیزیکی را بیماری‌های شهری نیز می‌نامند. فقر حرکتی مشکلات بسیاری را ایجاد می‌کند، از جمله بیماری‌های قلبی، تنفسی، پوکی استخوان، پیری زود هنگام و بیماری‌های روحی و روانی (سهرابی، ۱۳۹۰).

بنابراین شهروندان برای پاسخگویی به نیاز تحرک باید به طور برنامه‌ریزی شده‌ای به ورزش پردازند تا از مزایای آن بهره‌مند شوند. با توجه به افزایش شهرنشینی، شهرها به عنوان محیط زیست انسان، باید فضایی را فراهم آورند تا شهروندان به ورزش تمایل پیدا کنند. با توجه به چنین مشکلاتی که هر روزه به نوعی بروز می‌کند و همچنین جوانی جمعیت، لازم است کلان‌شهرها، خود را برای افزایش فعالیت‌های بدنی، تحرک و ورزش‌های همگانی و رسمی آماده کنند (عباس-زادگان، ۱۳۸۵).

از نظر هورن و همکارانش^۳ مزایای ورزش که به طور مستقیم بر شهر و روابط شهروندان تأثیرگذار است عبارتند از:

1. Physical activity
2. Metropolis
3. Horen et al

- ورزش مکانی برای ملاقات فراهم می‌آورد.
  - ورزش به زندگی معنا می‌بخشد و معانی مشترکی برای شهروندان ایجاد می‌کند.
  - ورزش می‌تواند موضوعی برای گفتگوهای نامحدود باشد. به عبارتی، ورزش فرصتی را برای تعاملات اجتماعی مثبت شهروندان، یادگیری مهارت‌های اجتماعی و تنظیم اهداف جمعی فراهم می‌آورد.
  - ورزش در انسجام اجتماعی در مناطق بافت‌های فرسوده و مسأله‌دار مؤثر است. کلینگ ورت^۱ معتقد است که ورزش در توانمندسازی گروه‌های آسیب‌پذیر و بهبود ظرفیت اجتماعی برای پذیرش ابتکارها و نوآوری‌ها مؤثر می‌باشد (کلینگورت^۱، ۲۰۰۱).
- به طور خلاصه می‌توان بیان نمود که توسعه ورزش در شهر علاوه بر افزایش سلامت جسمی و روحی شهروندان، بر انسجام اجتماعی نیز کمک می‌کند. انسجام اجتماعی، حس تعلق به سایر شهروندان و احساس تعلق به جامعه محلی را افزایش می‌دهد و تأثیرات بسیار مثبتی را در اقدامات گروهی برای بهبود محیط زیست شهری فراهم می‌آورد.
- محیط شهری باید به گونه‌ای شکل گیرد و سامان داده شود تا بتواند از فعالیت‌های بدنی حمایت کند. بیشتر شهروندان به صورت برنامه‌ریزی شده و هدفمند به ورزش نمی‌پردازند ولی اغلب برای انجام امور روزمره در سطح شهر حرکت می‌کنند. حرکت در شهر بدون فعالیت بدنی امکان‌پذیر است ولی به دلیل وابستگی به استفاده از وسایل نقلیه موتوری این فعالیت بدنی حداقل است، لذا دست اندرکاران امور شهری می‌بایست به طور هدفمند حرکت در شهر را همراه با فعالیت بدنی برنامه‌ریزی کنند. چنانچه بتوان سطح فعالیت بدنی را در شهر افزایش داد می‌توان به بخشی از اهداف ورزش همگانی که ارتقاء سلامتی جسمانی است دست یافت (شیلتون^۳، ۲۰۰۱). با توجه به این دیدگاه تمامی نهادهای زیربنا از شوراهای شهر و روستا تا شهرداری‌ها و همچنین مشاوران شهرسازی^۴ باید محیطی ایجاد کنند که شهروندان بتوانند به عنوان انجام بخشی از فعالیت‌های روزمره خود، فعالیت بدنی انجام دهند.

---

1. Killingworth

2. Killingworth

3. Shilton

4. Urbanism